

PÁLI

A Kisalföld déli peremén elterülő önálló település, amelyet a 86-os főút K-Ny irányban szel át.

A falutól D-Ny –ra folyik a Rába, nyugati vízfolyása a Keszeg-ér, helyi elnevezése: Linkó. Határa szántóval és jelentős erdővel borított sík vidék, erdejében a gyertyános és a tölgyes területek a jellemzőek.

Faállománya értékes. A szántóföldi növénytermesztés mellett egykor virágzó állattenyésztéséről volt híres a település. A „Gazdák erdejé”-ben makkoltatták a sertéseket, a ligetesebb erdőkben pedig szarvasmarhacsordák legeltek.

A település neve a „Peuli-Pálé” személynévbirtoklást kifejező „i” képzős származékából ered.

Régészeti emlékei között szétszórt római leletek találhatóak, de 1959-ben kavicsbányászat során honfoglalás kori sírok is előkerültek, 8 sírt régész és antropológus tárt fel.

Páli pecsétje 1782-ből ismert, körirata: „PÁLI ---HEHSIG.PATRONA-„, A pecsét ábrája: félhold felett Szűz Mária jobbán a gyermek Jézussal, baljában gallyal vagy jogarral. Mindkét alak feje felett glória, körülöttük sugárkoszorú. Két oldalon „S” és „W” betűk.

Páli első írásos említése 1220-ból való, II. András Páli és Edői pusztát Osl és Belud grófnak adta. Az 1300-as évek elején már lakott hely, két Páli néven szerepel. 1327-ben a király Köcski Sándor országbíró többek között Pápócz, két Páli és Sebes birtokában megerősítette. 1346-ban már Magyar Pál és felesége Gelsey Margit birtokolta zálogjogon, de 1352-ben már meg is vásárolta azt. Margit asszony 1366-ban Pápocon templomot építtetett és ahhoz egy prépostságot alapított, amelyhez Páli is tartozott. A két település közötti kapcsolat ettől kezdve a 20. század közepéig fennmaradt.

V.László király 1451-ben új királyi adománylevéllel erősítette meg Máté prépostot a sopronmegyei két Páli, Daák puszta és Vicafölde birtokok jogában és a győri káptalan által újból való beiktatását is elrendelte.

Az 1500-as évek második felében, 1571-ben majorsági földekről, 1566-ban pedig már plébániáról is találunk feljegyzéseket. A törökdúlás idején 1594-ben Rábaköz jelentős része elpusztult, két évtizeden át Páli is lakatlan volt.

A 17.sz.elején Bethlen Gábor hadai foglalták el a pápoci prépostság birtokait, így Pálit is.

A Rábaközi Főesperesség egyházlátogatási jegyzőkönyve szerint 1659-ben 40 telkes jobbágy élt a faluban, egy kivétellel mind katolikusok. A mennybe fölvetett Boldogságos Szűz Mária tiszteletére felszentelt plébánia templomot Weres

Mátyás prépost úr, a győri székesegyház kanonokja építtette 1642-ben. Ez ideig egy fatemplom állt itt, azt lebontva a kis-páli templom tégláit is felhasználva épült fel a templom, tornya azonban fából készült. A jelenlegi tornyot 1770-ben emelték. Mellékhajókkal 1804-ben nagyobbították meg. A templomot kőfallal körülzárt temető vette körbe. A templom felújítására 1693-ban azért volt szükség, mert a törökhordák 1683-ban „felégették az oskolaházzal együtt, amely az utca közepén állott”. Az utolsó nagy felújítás 2004-ben fejeződött be.

A faluban található köztéri szobrok egyházi jellegűek, szintén az 1690-es évekből valók. A kálvária a templom mellett ritkaságszámba menő műemlék, renoválásra szorul.

Páli a Nagyboldogasszony tiszteletére szentelt templomával Rábaköz legfontosabb búcsújáró helyévé vált a 17. sz.-ban. Nagy processzióval érkeztek a hívek papjaik vezetésével a templomi búcsúra.

Az 1700-as évek a kuruc-labanc harcokkal vette kezdetét. Erős hadisarcot vetett ki mindkét fél a falvakra, a prépostra és birtokaira.

A páliak robotolása az 1720-25 közötti időszakban kezdődött, amikor az eszterun belüli rétet falustól kiirtva kénytelenek voltak az uraságnak átengedni. Az erdőirtás során nyert földterületet az uraság visszaváltogatta a jobbágyoktól. Az így nyert urasági földeken hatalmas robotterhek nehezedtek a jobbágyokra. A népszaporulat megkövetelte a nagyobb földterületeket. Ezt belátva az uraság átengedte a jobbágyoknak az újabb irtásföldek felét. Ezáltal kedvezőbbé vált helyzetük

A páli takácsceh 1716-os céhlevelét többször megújították, a céh tagjainak száma meghaladta az 50-t. Zászlójuk értékes céhrelikvia.

Az alábbi népességi adatok szemléletes képet mutatnak a lakosság életkörülményeiről.

év:	lélekszám:	lakóház:
1696	571	
1785	967	112
1828	1074	142
1850	1055	
1869	1280	
1900	1332	
1948	1250	275
1990	456	
2000	431	210
2003	429	210
2007	422	210

Páli lakosságának csökkenését több tényező befolyásolta.

A halálozás a háborús években jelentősen nőtt./1693, 1707, 1713, 1849, és a világháborús évek/. Az első világháború 49, a második világháború 31 katona és 9 polgári áldozatot követelt. Ezen kívül egy zsidó család nagyobb része is deportálásra került.

A járványok évszázadok óta rettegésben tartották a lakosságot.

1831-ben 73, 1849-ben 123 és 1855-ben 78 halott, többsége a kolera miatt hunyt el. A gyermekek körében terjedő torokgyík is gyógyíthatatlan betegség volt a 20. sz. első harmadáig.

Négy elvándorlási hullám érintette érzékenyen Páli lakosságát. 1903 főként Amerika /közel 400 fő/, a két világháború között USA és Kanada, a második világháború után Sopron és 1956 után főként Nyugat Európa fogadta be az elvándorlókat.

Jellegzetes helynevek nyújtanak betekintést az elmúlt évszázadok falu határába. A Kengyelköz, a Pusztakút, a Fölerdő, a Gyöpút, a Hosszak, a Vaszaros dűlő, a Várkerítés, a Meggyes, a Lángos, a Rókalyuk, a Kövecses, a Kölesszer, a Vasárok beszédes dűlőnevek.

A helyi historikusok feljegyzéseiből néhány érdekesség: 1760-ban tűzvész pusztított a faluban, 1798-ban nyitották meg a jelenlegi temetőt. 1936 a villamosítás éve. Árvizekről is tudunk. A Keszeg-ér nem tudta elvezetni a vizet, a Tüskőzről a műúton a vásártérre is átsapott. A Szent Imre utcában árvízveszély volt.

Az 1848-as forradalom és szabadságharcban 11 páli honvéd vett részt.

Anyakönyv 1690-től kezdődően rögzíti az adatokat, de több évtized hiányzik belőle. Legkorábban a Kálmán, az Orbán, a Kovács, a Horváth és a Németh családnevek fordulnak elő, a Kükedi, a Szigeti, a Nagy, a Póczik, a Csiszár, Szalai, Kozma, Pákai nevek régiek, és gyakori a használatuk.

A 20. század történetéből a háborúk és forradalmak közvetett és közvetlen hatása a legmeghatározóbb, az áldozatok neveit a templom falán elhelyezett emléktáblákon olvashatjuk. A 20-as és 30-as éveket a közösségek tartalmas tevékenysége jellemezte. A levante, a sport és kulturális élet, az egyházi szervezetek főként az ifjúság nevelését szolgálták. Az élet minőségét alapvetően a gazdasági helyzet határozta meg, amely a nehezen megszerezhető javakért folytatott sok munka és küzdelem, valamint a lehetőségek örökös versenyfutását jelentette.

1945 március 25-én, virágvasárnap érte el a front a községet. A szovjet hadsereg 27-én szorította ki a németeket a faluból. A harcoknak 8 civil páli áldozata lett.

Hét helyen égett a falu.

Az újjáépítés közben a földosztás, majd az 1945-ös választások zajlottak le, ahol legtöbb szavazatot a kisgazdapárt, a kommunista párt és a parasztpárt kapta meg.

1947 végén még 25 hadifogoly nem érkezett haza, egy részük soha nem térhetett vissza falujába.

1949-ben alakult meg az első termelészövetkezeti csoport. Később újabbak alakultak, de 1953 őszén a többségük ki is lépett. A forradalom utáni években újból erőltette a politika a téveszesítést, ennek következtében szinte valamennyi mezőgazdálkodással foglalkozó család a tsz-ben talált munkahelyet magának.

A közös gazdálkodás mellett a háztáji gazdaság jelentett anyagiakban is lehetőséget az életszínvonal emelésére. A páliak szorgalma többnyire meghozta a javaik gyarapodását, de az elköltözést is ösztönözte, a fiatalok városiak lettek.

A település közösségi feladataiban is szemmel látható fejlődés következett be, korábban az utak, járdák, kultúrház épültek, az ezredforduló táján pedig a víz és csatornahálózat kiépítése, a telefonhálózat bővítése, majd a községi ingatlanok felújítása következett.

A lakosság számának erőteljes csökkenése vezetett oda, hogy az iskolai oktatás előbb a felső tagozaton, majd 2007-ben az alsó tagozatán kénytelen volt helyben megszüntetni tevékenységét.

A falu azonban küzd a jövőjéért, vállalkozások munkalehetőségekkel, a közösségek/polgárórság, énekkar, egyház stb./ tevékenységükkel, az intézmények szolgáltatásaikkal, az önkormányzat a falu élhetővé alakításával szolgálja települést hétköznapiakon és ünnepek egyaránt.

Horváth Győző